د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

لوړو زده کړو وزارت

کندهار پوهنتون

ښووني او روزني پوهنځی

پښتو څانگه

په بې علمی او ناپوهی د پاچهی خوبونه نور له سره وباسئ ! !

پوهنیز سیسټم په لوی کندهار کي

Ketabton.com

لارښود استاد : څیړندوی شېر شاه رشاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړني :

موضوع: پوهنیز سیستم په لوی کندهار کي

څېړونکي: بیلابیل محصلین

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

انلاین چاري: مختار احمد احسان – د لراوبر ویبپاڼي برېښنايي کتابتون

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

څېړنغونډه ۱۳۹۲ ل. کال د غویي ۱۷
د پښتو ژبي او ادبیاتو څانګه - کندهار پوهنتون

د ښووني او روزني پوهنځي د پښتو ژبي او ادبیاتو د څانګي د درېیمي ټولګۍ په دوهم سمستر کي یو مضمون د څېړني په نامه په کاریکولم کي سته. د دې مضمون په لومړۍ ورځو کي د څېړني اساسات توضیح او تشریح سول. د تطبیقي څېړني له پاره "پوهنیز سیسستم په لوی کندهار کي" موضوع د دې ټولګۍ دوې میاشتنی کار محصلینو ته وسپارل سو .

د دې ټولګۍ ګرده محصلین ۹۱ کسه دي، نهه، نهه کسه پر لسو ډلو ووېشل سول او د هري ډلي له پاره د څېړني د موضوع یوه، یوه برخه وویشه سوه، لس برخي په لاندي توګه وي:

۱ -په ښوونځیو او مدرسو کي روزنیز اړخ
۲ -د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنیز سیستم باندي
۳ -د پلرونو او میندو له خوا ښوونځیو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه
۴ -پخوانی مروج او اوسنۍ پوهنیز سیستم
۵ -د ښوونځي ، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپیرونه
۶ -نوی نصاب او د ښوونکو سویه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ -نوي تکنالوژي په پوهنيز سيستم کي
۸ -د ښځو د تعليم دکچي د کښته والي علتونه
۹ -په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغين، په کانکور کي شموليت او د آزمويني نتايج
۱۰ -د ښوونځيو د ځولو علل

ددي څېړني له پاره ۸۴۳ مرکي سوي دي، ۸۲۴ پوښتنليکونه راټول سوي دي، د ۱۳۰ عامو خلکو نظر غوښتل سو دئ ، ۳۷ ښوونځي، ۱۲۵ ښوونکي، ۱۸۵ زده کوونکي د څېړني منابع دي، د څېړني ميتود په لويه کچه مرکه او پوښتنليک دئ.

د څېړني اقتصادي لګښت خپله محصلينو پرغاړه اخيستی وو. د څېړني پايلي د ۱۳۹۲کال د غويي په ۱۷ ورځ په کندهار پوهنتون کي د يوې څېړنغونډي په بڼه و ګډونوالوته وړاندي سوې، له بده مرغه چي د پوهني وزارت او رياست کوم استازي پکښې برخه اخيستې نه وه .
د څېړني پايله ښيي چي پوهنيز بهير په لوی کندهار کي د خلکو د رضايت او قناعت وړنه دئ او دخلکو له اړتياوو سره متناسب نه دئ .
د څېړني پايلي په جزئياتو په لاندي ډول دي:

۱ -موضوع: په ښوونځيو او مدرسو کي روزنيز اړخ

ددي موضوع په اړه له يوه روزونکي اولسو ښوونکو سره په څلورو ښوونځيو کي مرکې سوي دي. په کندهار ولايت کي ۴۲۴ ښوونځي رسمي ثبت دي، خوشاوخا دري پر څلور (□(۳/۴)) ئې فعال دي، ۲۰ رسمي د ديني مدرسې دي، ۱۳ رسمي خصوصي ښوونځي دي،رسمي اسناد ښيي چي شاوخوا دوه لکه زده کوونکي په زده کړه بوخت دي. اوس دکندهار ښار د نجونو په لسو ښوونځيو او د هلکانو په شلو ښوونځيو کي روزنيز ښوونکي مقرر دي. په ښوونځيو او مدرسوکي د ښې روزني او دبداخلاقيو ، پردي کلتور او ناوړه فلمونو د ليدني دمخنيوی به پاره تبلغ کوي، خو په مدرسوکي دا روزنيز سيستم بريالی غونډي دئ چي د دوئ له تجربو څخه په ښوونځيو کي هم بايد کار واخيسته سي. خو په مدرسو کي يوه نيمګړتيا داده چي په ټولو مدرسو کي يو نصاب نسته او عصري علوم نه لوستل کېږي .

۲ -موضوع: د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندې

ددي موضوع په څېړنه کي له ۲۰۰ کسانو سره مرکه سوې ده، لاندي پوښتني مطرح سوي دي:
الف: دپوهني په اړه ستاسي نظر او خپل اولادونه آيا ښوونځي ته لېږئ؟
۷۲ په سل کي پوهنه د ټولني په کټه بولي او خپل اولادونه ښوونځي ته لېږي .
۲۸ په سل کي خپل اولادونه ښوونځي ته نه لېږي، چي په هغو کي بيا د ۸۳ په سل کي د نه لېږلو سبب اقتصادي موضوع ده .
ب: د اولادونو دزده کړي په اړه د ښوونځيو يا مدرسو له اداري سره وينئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳ په سل کي، هو
۸۷ په سل کي، یا

ج: د پوهني اغېزي پرټولنه څه دي؟
دکتابونونو، مجلو، اخبارونو او نورو چاپي رسنیو ډېرېدل
د پوهي عامېدل
له دباندي نړۍ سره ډېر اړيکی

۳ -موضوع: دپلرونو او میندو له خوا ښوونځیو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه

ددغي موضوع په اړه ۳۲ د نظر خاوندان، ۳۸ د ښوونځیو ښوونکي، ۱۳۰ عام وګړي او ۹۰ زده کوونکي پوښتل سوي دي .

۴۹ په سل کي ناامني لوی سبب بولي
۲۹ په سل کي اقتصادي عامل
۱۲ په سل کي د زده کړي ناسم تعبیر
۲ په سل کي د ټولني دودیز شرایط

٤ -موضوع: پخوانی مروج او اوسنی پوهنیز سیستم

دا موضوع په ۱۸ ښوونځیو کي له ۲۸ ښوونکو څخه پوښتل سوې ده .

الف: د پخواني مروج سیستم ښېګڼي:
د زده کوونکو نظم او ډسپلین
په لوړو ټولګیو کي پر ټولنیزو او طبعیو علومو وېش
د یوه او پرله پسي نصاب لرل
د ښو او تکړه ښوونکو روزل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: د پخواني مروج سیستم نیمګړتیاوي:

زده کړه انفرادي وه

دزده کوونکو جرئت لږ و

د زده کړي درسي مواد محدودول او نور مرستندویه مواد نه ول

۸۰ په سل کي ښوونکی د درس محور و

ج: د اوسني پوهنیز سیستم ښېګني:

د ښوونکو او زده کوونکو ګډه زده کړه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځیو کي مروجه نه ده(

د ښوونکو له خوا انځوریزه ښوونه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځیو کي مروجه نه ده(

د ښوونکو تدریسي مفردات او پلان

په نویو کتابونو کي ښه صحافت

د: د اوسني پوهنیز سیستم نیمګړتیاوي:

لایحې راوزي، خو نه عملي کېږي.

د تدریسي نصاب ژر بدلون او له نصاب سره سم د ښوونکو نه روزل

د لومړیو ټولګیو له پاره ډېر مضامین

د زده کوونکو د خوښي څانګه (ټولنیز او طبیعي) نه ټاکل

ښوونکو ته له مسلک سره سم د مضامینو نه ورکول

۵ -موضوع : د ښوونځي، مدرسي او خصوصي ښوونځي توپیرونه

په دې موضوع کي ۳۴ ښوونکي، ۴۲ زده کوونکي او ۷ کسه اداري مسولین پوښتل سوي دي .

لومړی - د نصاب مسئله :

د رسمي لېسو او خصوصي ښوونځیو نصاب تر ډېري اندازې هماغه دولتي نصاب دئ چي د مرکزي دولت له خوا ټاکل سوی دئ. خو د تدریس او درسي میتود په باب د ښوونکو خپل سلیقوي برخورد معموله خبره ده. په دې باب د یادوني وړ خبره دا ده چي په دیني برخه کي زموږ مدرسي کوم مشخص درسي نصاب نه لري.

دوهم - د تعلیمي سویې مسئله:

د تعلیمي سویې څخه زموږ مراد دا دئ چي د کوم ښوونځي زیاتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده، موږ له خپلي دې څېړني څخه دا نتیجه تر لاسه کړه چي د ځینو رسمي لېسو زیاتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده. خو د خصوصي لېسو او مدارسو شاګردان ډېخي پر هیڅ حساب دي.

دریم - د چاپېریال مسئله:

له چاپېریال څخه زموږ مقصد د مکاتبو او مدارسو هغه برخي دي چي زده کوونکي د تفریح پر مهال د هوا تبدیلي له پاره ورته راوزي. په دغو ساحو کي باید د زرغونوالی پوره مراعت سوی وي. د دې په څنګ کي د سپورټي میدانونو او نورو آسانتیاوو لرل هم د ښه چاپېریال نمایندګي کوي. زموږ له څېړني څخه معلومېږي چي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلو کي پنځه رسمي لیسي له دغو ښېګڼو څخه برخمني دي. شخصي مکتبونه اکثره په شخصي کورونو کي جوړ سوي دي، چي طبیعي خبره ده پورته ښېګڼې نه لري. مدرسې او د دیني زده کړو اکثره مرکزونه هم د شخصي مکاتبو په برخلیک اخته دي.

شلرم–د علمي تجاربو او لابراتوارو نېستي:

په دغه اړه رسمي لیسې او شخصي مکاتب پوره توپیر لري. که څه هم په ځینو لیسو کي د لابراتوار په نوم خاصي خوني موجودي دي، خو ډېره لږه استفاده ورڅخه کېږي. خو په شخصي مکاتبو کي د لابراتوار او تجربو یادول یوه افسانه ښکاري. دا پېښنه ښیي چي د ښار له ټولو زده کوونکو څخه په سلو کي تقریباً ۱۰ فیصده زده کوونکي له لابراتورونو او علمي تجاربو څخه برخمن دي، دا چي هغوی به له دې لاري کوم مهارتونه تر لاسه کړي او زده کړي وي بېل بحث غواړي.

پنځم–د کتابتونو نه موجودیت:

په مکاتبو او مدارسو کي د لویو کتابخانو موجودیت د زده کوونکو له پاره ډېر اړین کار دئ. زده کوونکي کولای سي چي د خپلو درسي موادو پر څنګ د کتابخانې له بېلابېلو کتابونو څخه د ممدو کتابو په ډول استفاده وکړي. اوس مهال په کندهار ښار کي خورا لږ داسي لیسې سته چي کتابتونونه ولري، کومي لیسې چي کتابخانې لري، تر اوسه ئې زده کوونکي په دې نه پوهېږي چي څه ډول باید د کتابخانو له کتابونو څخه استفاده وکړي. زموږ د څېړني پر بنسټ په مدارسو او شخصي مکاتبو کي کوم داسي کتابتون چي په یادولو وارزي وجود نه لري.

شپږم–د استادانو له پاره د ورکشاپونو جوړول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څېړنې نتايج ښيي چې: د مکاتبو د استادانو له پاره په بېلابېلو وختونو کې علمي او تعليمي ورکشاپونه جوړ سوي دي، خو له دغې ښېګڼې څخه د مدارسو استادان محروم دي.

اووم – د معلمينو او استادانو مسئله:

د رسمي ښوونځيو په سلو کې ۸ معلمين ليسانس دي، پاته ښوونکي د دولسم ټولګي فارغين دي. د مدارسو اکثريت ښوونکي د دوولسم زده کړي لري، ډېر لږ ئې په ديني او مذهبي پوهنو کې لاسرسی لري. په داسي حال کې چې د مدارسو استادان بايد سل په سلو کې له ديني او مذهبي اموراتو څخه آګاه وي .

عيني مشاهدات:

په ځينو رسمي مکاتبو کې په مشخص ډول ښځينه ښوونځيو کې داسي معلمين درس ورکوي چې پښتو ئې دوهمه ژبه ده او يا بالکل په پوهېږي نه. کله چې زده کوونکی د يو څه په اړه پوښتنه وکړي معلم صاحب وايي چې زه په پښتو نه پوهېږم.

په ځينو ښځينه مکاتبو کې په لوی لاس زموږ سيميز رواجونه او بازی له منځه وړل کېږي او پر ځای ئې د نورو هيوادونو کلتوري او فرهنګي مناسباتو ته ځای ورکول کېږي. په دې ښوونځيو کې د پردي کلتور مخنيوی خو پر پرېږده د بل د کلتور او ژبې له پاره کار کېږي.

٦ -موضوع: نوی نصاب او د ښوونکو سويه

دا موضوع په ۱۲ ليسو کې له ۳۰ ښوونکو او ۴۵ زده کوونکو سره څېړل سوې ده

پخواني ښوونکي په خپلو مضامينو کې ډېر تکړه دي.

له ۱۲ څخه فارغ مقرر سوي ښوونکي پوره تجربه او پوهه نه لري .

ليسانس ښوونکي لږ دي .

د نوي نصاب په اړه ورکشاپونه او ټريننګونه لږ دي.

د نوي نصاب په درسي کتابونو کې ډېري تيروتني سته، چې کله کله نوي ښوونکي هم نه په پوهېږي او په هغسي تيروتلي بڼه ئې ورښيي .

د تدريسي نصاب ژر بدلون يوه لويه فاجعه ده

۷ -موضوع: نوې تکنالوژي په پوهنيز سيستم کې

ددې موضوع په اړه ۵۵۰ مرکې سوې او ۸۰۰ پوښتنليکونه ويشل سوي دي، له دې ټولو څخه ۷۰ په سل کې د ښوونځيو او پوهنتونو زده کوونکي، ۱۵ په سل کې ښوونکي، ۶ په سل کې حکومتي کارکوونکي، ۹ په سل کې د نېټ کيفې د انټرنېټ کاروونکي دي. د پوښتنليکو او مرکو پايله ښيي، چې په نوې تکنالوژي کې موبايل تر ټولو ډېر کارېږي، ترهغه وروسته کمپيوټر، انټرنېټ، تلويزيون او پروجيکټور دي .

د موبايل کارونه:

۷۰ په سل کې د خبرو له پاره

۱۵ په سل کې د فلمونو او ګيمونو له پاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵ په سل کي د خبرونو او درسونو له پاره
د کمپیوټر کارَوَنه:
۷۵ په سل کي کمپیوټر ئې زده دئ
په هغو کي ۳۵ په سل کي خپل کمپیوټر لري
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل کمپیوټر نه لري، خو نېټ کیفي ته لاسرسی لري
په هغو کي ۳۵ په سل کي نه خپل کمپیوټر لري او نه هم نېټ کیفي ته لاسرسی.
د انټرنېټ کارَوَنه:
۲۵ په سل کي کسانو نېټ زده دئ
په هغو کي ۱۸ په سل کي د ښوونځیو ښوونکي، د لوړو ټولګیو زده کوونکي او محصلین دي .
په هغو کي ۷ په سل کي دولتي کارکوونکي او شخصي کسان دي .
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل یا دولتی نېټ کاروي .
په هغو کي ۷۰ په سل کي نېټ کیفي ته ځي .
د تلویزیون او پروجیکټور کارَوَنه:
۱۰ په سل کي ښوونځي ئې لري
۹۰ په سل کي ښوونځي ئې نه پېژني .

۸ -موضوع: د ښځود تعلیم د کچي د کښته والي علتونه

ددې موضوع په اړه په پینځو لیسو او یو منځني ښوونځي کي له ۲۰ ښوونکو او ۱۵ زده کوونکو سره مرکې سوي دي. ددې مرکو پایله لاندي علتونه رابنیي:

د لیک او لوست کښته کچه
د پوهني په ګټو نه پوهېدل
د رسنیو له لاري د عامه پوهاوي نستون
په کښته ټولګیو کي د هلکانو او نجونو ګډې زده کړې
د نجونو دزده کړې له پاره د ښو شرایطو نه موجودیت
په کوڅه او بازار کي د نجونو ځورونه
د ښځینه ښوونکو نه بسنه (عدم کفایت)

۹ -موضوع: په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغین، په کانکور کي شمولیت او د هغو بریالیتوب

دا موضوع د رسمي شمېرو په راټولولو او د لوی کندهار او د هېواد له نورو سیمو سره دهغو د پرتلني پر میتود ولاړه څېړنه ده.
رسمي شمېرې ښیي، چي په ۱۳۹۱ ل کال کي (۲۳۵۰۰۰) کسه له ۱۲ څخه فارغ دي، په هغو کي (۱۹۷۰۰۰) فارغینو په کانکور آزموینه کي نوم لیکنه کړې ده او یوازي (۱۷۲۰۰۰) کسو په دې آزموینه کي ګډون کړئ دئ، چي په هغو کي (۴۹۰۰۰) ځوانان بریالي سوي دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی کندهار د ګڼ مېشتو څلورو ولایتونو (کندهار، هلمند، زابل او روزګان) د ۱۲ فارغین په ۱۳۹۱ل. کال کې یوازي (۴۳۲۰) کسه دي، چې د ټول هیواد ۲ په سل کې هم نه جوړوي. او که له ځینو پخوانیو نوم ورکو او لسوالیو سره چې اوس په مصلحتي سیاست کې و ولایت ته لوړ سوي دي، پرتله سي، د دې پښتني څلورو ولایتو ټول فارغین د هغې نوم ورکي اولسوالۍ په سر نه دي. د پخوانۍ اولسوالۍ او اوسني ولایت ډایکنډي د ۱۲ فارغین په ۱۳۹۱ل. کال کې (۵۴۷۵) کسه دي او د غزني د خواجه عمر د هزاره ورونو د اولسوالي فارغین هم په یوازي سر نژدې پینځه زرو ته رسېږي .

که د هیواد راتلونکي ته نظر واچوو، بالغ او عاقل انسانان خو پرېږده، حتی یو کوچینی هم په دې پوهېږي چې د هېواد ګرده چاري په هغه چا پوري اړه لري، کوم چې تعلیم او تحصیل ئې کړی وي. په بې علمۍ او ناپوهۍ د پاچهۍ خوبونه نور له سره وباسئ !

په دې لړ کې یوه بله ملي او حیاتي مسئله چې د تودو سیمو (ګرم سېرو) ولایتونه ورسره مخامخ دي، هغه د ۱۲ د فراغت مهال، د کانکور د آزموینې ورکړه، او بېرته که د تودو سیمو پوهنتون ته دا فارغ ځوان بریالی سو، دَی د خپل ژوند د ډېر ګران او مهم پړاو پینځلس میاشتي له لاسه ورکوي، په داسي حال کې چې د سړو سیمو ځوان فارغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لیندی میشات کي فارغ کېږي، په مرغومي کي د کانکور آزموینه ورکوي او په کب یا وري کي پوهنتون پیلوی. د ژوند یوازي درې میاشتي ئې انتظار ویوست .

که دوخت په اهمیت پوه خلک و اوسو او څه ارزښت راته ولري زموږ ددې کال (۱۳۹۱) فارغین د کندهار (۲۰۱۹کسه) او د لوی کندهار د ابیا (۴۳۲۰کسه) دي او هریوه ئې د ژوند ۱۵ میاشتي له لاسه ورکړې دي .
که موږ د تودو سیمو ولایات (له فراه څخه نیولې تر ننګرهاره پورې) یو لږ څه په خپله ګټه او تاوان، خیر او شر پوه و اوسو، موږ یوازې په کندهار کي د خپل ځوان قشر د یوې دورې (۲۰۱۹x۱۵=۳۰۲۸۵ (د ږش زره دوه سوه پینځه اتیا میاشتي چي (۲۵۲۳) کاله کېږي، لو لپه کړل او د یوې خاشي غوندې باک موهم نه په کېږي .

د کانکور ځنډېده نه یوازې د ځوانانو د وخت ضایع ده، بلکي د ېر ځوانان له لوړو زده کړو څخه زړه توري کوي.

که تاسي ددې پیړۍ (سدۍ) د ټولو فارغینو محاسبه وکړئ، چي موږ څونه ضایعات ورکړې دي، خدای مه که، ګرده به لیوني سوو .
خوشال خان خورا ښه ویلي دي:

چي ئې علم و فضل نه وي، چي پر تخت د بادشاه کښیني
یا یو ایږدئ، یا لیوه دئ یا ئې ګاو و خر شماره

۱۰ -موضوع : د ښوونځیو د سوځولو علل

ددې اهمي موضوع له پاره له سلو قومي مشرانو ، عامو خلګو ، ښوونکو او د پوهني له اړوند مسولینو سره مرکي سوي او پوښتنلیکونه ورکړه سوي دي. ددې پرځنګ د کندهار راډیو تلویزیون له آرشیف او ویبسایټونو څخه پخواني مواد او اسناد هم راټول سوي دي .
څېړنه او اسناد ښیي چي له هراته تر چتراله پورې خپلې لمنې ته خپله بلا اخیستي یوو. ددې څېړني پایله د ښوونځیو په سوځولو کي دا لاندي سلني راښیي:
۱۳ په سل کي: - وسله وال طالبان
۳۲ په سل کي: - سیاسي ډلي او تنظیمونه
۵۱ په سل کي: - دباندی سیاست زموږ په خپل لاس
د لسو سره موضوعاتو څېړنه ښیي چي:
که موږ خپله ددې سیمي اولس او خلګ د پیل په غوږ کي ېبده و اوسو ، نور به موهم خوب درووند او ژوند به مو تر وړی سپک وي .

کندهار پوهنتون
څېړندوی شېرشاه رشاد
د ۱۳۹۲ل کل د غويي ۲۸

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لراوبر برېښنايي کتابتون

قدرمنو لوستونکو !

تاسو کولای سئ د لراوبر ويبپاڼي په برېښنايي کتابتون کي زيات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفريحي وخت کي مطالعه کړئ .

د لراوبر انلاين کتابتون ستاسو لپاره د لاندينيو موضوعګانو اړوند آثار پر ليکه کوي :

- **اسلام او مذهب**
- **ساينس او تخنيک**
- **سپورټ او روغتيا**
- **تاريخ او سياست**
- **هنر او ادبيات**
- **دماشومانو لپاره**
- **بېلابېل آثار**

www.Larawbar.net/library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library